

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Modul 2

Sociální bydlení v institucionálním a legislativním kontextu

Úvodem

V tomto modulu se seznámíte s modely sociálního bydlení ve státech EU a jejich konkrétním popisem. Obsahem modulu jsou také podmínky pro vstup do systému a instituce, které mají stěžejní úlohu v rámci sociálního bydlení v dané zemi.

Dále se dozvíte, kterých **institucí** se týká sociální bydlení v České republice. Budete mít možnost seznámit se s hlavní úlohou jednotlivých ministerstev zapojených do sociálního bydlení, dále rolí obcí a krajů, zmíněn bude rovněž Úřad práce ČR, nevládní neziskové organizace, Policie ČR a Městská policie.

Právo na bydlení je jedním ze základních sociálních práv, které je zakotveno nejen na úrovni judikatury Ústavního soudu, ale také mezinárodních smluv a Evropské sociální charty. Seznámíte se se zákony, které souvisejí se sociálním bydlením či se jej dotýkají - **nový občanský zákoník, zákon o sociálních službách, zákon o obcích, zákon o životním a existenčním minimu, zákon o pomoci v hmotné nouzi, zákon o státní sociální podpoře**. Dále bude zmíněn vládní dokument Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025

1 Instituce

V této kapitole se dozvíte o mezinárodním vývoji přístupu k všeobecným lidským právům, jejichž součástí je i právo na přiměřenou životní úroveň. Dále budete informováni o vývoji sociálního bydlení ve vybraných zemích Evropské unie a o institucích podílejících se na sociálním bydlení v České republice.

V rámci této kapitoly vám budou nastíněny modely sociálního bydlení v některých zemích Evropské unie a jejich konkrétní fungování.

Kapitola věnovaná institucím se zabývá:

- nadnárodním ukotvením sociálního bydlení,
- sociálním bydlením v ČR.

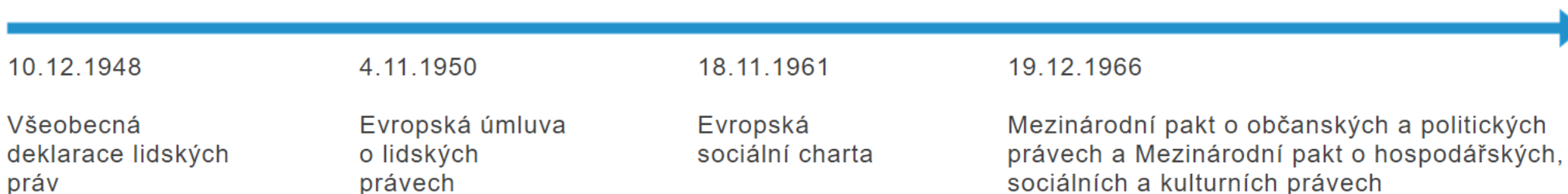

Nadnárodní ukotvení sociálního bydlení

Komise OSN pro lidská práva vypracovala **Všeobecnou deklaraci lidských práv**, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod, která byla Valným shromážděním OSN slavnostně přijata dne 10. 12. 1948. Deklarace je právně nezávazný dokument, který však slouží jako výchozí bod pro všechny mezinárodní lidskoprávní úmluvy.

Evropská úmluva o lidských právech byla Radou Evropy vydána v roce 1950, ratifikovaly ji všechny státy Rady Evropy a její přijetí je jednou z podmínek pro vstup státu do Evropské unie. V roce 1961 byla vydána **Evropská sociální charta**, která na rozdíl od Evropské úmluvy o lidských právech bere v potaz odlišnost sociálních práv od práv občanských a politických a též ekonomické rozdíly v jednotlivých zemích. K další specifikaci jednotlivých práv došlo vydáním 2 mezinárodních smluv v roce 1966.

Časová osa graficky znázorňuje vznik jednotlivých mezinárodních dokumentů, které souvisejí s přístupem k lidským a občanským právům.

Všeobecná deklaráce lidských práv

Dne 10. 12. 1948 byla schválena Valným shromážděním OSN >> Všeobecná deklaráce lidských práv. Pro přijetí hlasovalo 48 zemí z celkového počtu 58. V současné době má OSN již 193 členů. Přijetí ovšem nebylo jednoduché s ohledem na různé politické systémy, náboženství, kulturní tradice a odlišnou ekonomickou vyspělost jednotlivých členů.

Čl. 25 Všeobecné deklaráce lidských práv upravuje právo na přiměřenou životní úroveň, ke které řadí také právo na bydlení.

Všeobecná deklaráce inspirovala všechny mezinárodní smlouvy zaměřené na lidská práva a ústavy jednotlivých zemí.

Mezi zeměmi inspirovanými Všeobecnou deklarácí byla i Česká republika svou Listinou základních práv a svobod.

Od roku 1950 připadá na 10. 12. Den lidských práv.

Evropská úmluva o lidských právech

V návaznosti na ustanovení lidských práv ve Všeobecné deklaraci lidských práv jsou pod záštitou OSN v následujících dekádách až do dnešních dní přijímány mezinárodní úmluvy týkající se lidských práv.

Ty už jsou na rozdíl od Všeobecné deklarace právně závazné pro všechny státy, které je ratifikují.

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, zkráceně >> Evropská úmluva o lidských právech, je mezinárodním dokumentem platným ve členských státech Rady Evropy. Schválena a podepsána byla členy Rady Evropy v Římě dne 4. 11. 1950. Jedná se o základní mezinárodněprávní dokument o lidských právech v EU a Radě Evropy.

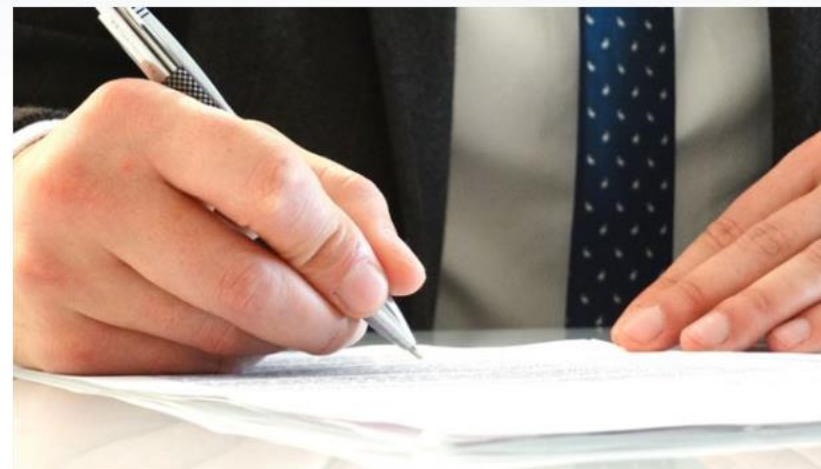

Evropská sociální charta

>> Evropská sociální charta je mezinárodní smlouva o ochraně sociálních a hospodářských práv v členských zemích Rady Evropy. Na rozdíl od Evropské úmluvy o lidských právech bere v potaz odlišnost sociálních práv od práv občanských a politických. Rovněž zohledňuje ekonomické rozdíly v jednotlivých zemích.

Charta má celkem 5 částí. I. část obsahuje 19 zásad pro realizaci této mezinárodní smlouvy. II. část popisuje jednotlivá sociální a hospodářská práva. III. část obsahuje závazky, IV. část kontrolní mechanismus a V. část popisuje formální náležitosti jako: ratifikaci, územní platnost nebo možnosti vypovězení.

Kontrolní mechanismus je prováděn pravidelnými zprávami o plnění stanovených závazků, které jsou předkládány generálnímu tajemníkovi Rady Evropy.

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

>> Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
a >> Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech
jsou mezinárodní smlouvy přijaté OSN v New Yorku dne 19. 12. 1966
s platností od 23. 3. 1976.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech - „Státy uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu zahrnující dostatečnou výživu, šatstvo, byt, a na neustálé zlepšování životních podmínek. Smluvní státy podniknou odpovídající kroky, aby zajistily uskutečnění tohoto práva, uznávajíce pro dosažení tohoto cíle zásadní důležitost mezinárodní spolupráce založené na svobodném souhlasu“.

Procvičení

Přiřaďte k jednotlivým dokumentům správné tvrzení:

Všeobecná deklarace lidských práv

Přijata roku 1948 OSN. Stanovuje právo na přiměřenou životní úroveň.

Evropská úmluva o lidských právech

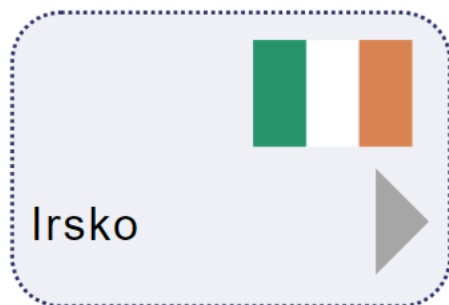
Přijata roku 1950 Radou Evropy. Základní regionální mezinárodněprávní ochrana lidských práv v Evropě.

Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Přijata roku 1966 OSN. Tato mezinárodní smlouva rozšiřuje právo na přiměřenou životní úroveň.

Sociální bydlení v zemích Evropské Unie

Francie

Francie patří k nejlidnatějším státům EU. Sociální bydlení je zde definováno jako **bydlení s nižším nájmem** a je poskytováno v bytech. Ve Francii jsou zastoupené modely Bydlení především (Housing First) – obsažený v národní strategii řešící bezdomovectví i Prostupné bydlení (Housing Ready). S pojmy Bydlení především i Prostupné bydlení a dalšími pojmy jste se seznámili již v modulu č. 1.

Vstup do systému sociálního bydlení je **omezen výší příjmu**, toto je stanoveno národními předpisy. Prioritu pro přidělení bytů s podporou státu mají lidé žijící v nevyhovujících podmínkách nebo lidé bez domova. Jednotlivé departmenty (části regionů) si určují priority na svém území. Žádosti o sociální bydlení přijímají mediační komise pro právo na bydlení, které sídlí v jednotlivých departmentech. Ve Francii žije přibližně každý šestý občan v bytové jednotce s nižším nájmem.

Základní právo na bydlení bylo v legislativě zakotveno již v 80. letech minulého století (1982) a od roku 2007 je právo na bydlení vymahatelné. Zodpovědnost v této oblasti je na státu. Sociální bydlení je zakotveno v zákoně o bydlení a výstavbě z roku 2010.

Zákon z roku 1998 zakotvuje prevenci vystěhování z důvodu neplacení nájemného. Prevence začíná tím, že pronajímatel nahlásí Úřadu pro výplatu sociálních dávek skutečnost, že nebyl zaplacen nájem, a tím aktivizuje všechny zúčastněné strany. Pokud tak pronajímatel neučiní, nemůže nájemníka legálně vystěhovat. Ve Francii je také zakázáno vystěhovávat v zimních měsících.

Více informací:

[>> Ministerstvo bydlení, územní rovnosti a venkovství](#)

[>> ANIL](#) / Národní agentura pro informace o bydlení

[>> USH](#) / Sociální unie pro bydlení

[>> Zákon č. 2007-290](#) ze dne 5. března 2007, kterým se zavádí právo na vymahatelné bydlení a provádí se různá opatření ve prospěch sociální soudržnosti

Německo

Německo je nejlidnatější zemí EU. V oblasti sociálního bydlení je německý systém zaměřený na přístup vedoucí k bydlení (Housing-Led). Především je kladen důraz na prevenci ztráty bydlení. Jsou daná přesná pravidla pro financování a provozování sociálního bydlení. Sociální bydlení spadá do kompetence jednotlivých spolkových zemí, regulace výše nájemného je v kompetenci centrální vlády.

Převažující většina poskytovatelů bytových jednotek je ze soukromého sektoru. Do roku 2000 využívali majitelé bytů určených pro sociální bydlení státní dotace. Po roce 2000 byly dotace majitelům bytů nahrazeny příspěvkem na nájemné, který je vyplácen nájemníkům. Cílovou skupinou v oblasti sociálního bydlení jsou domácnosti, které si nedokážou zajistit adekvátní bydlení. Nejčastěji spadají do jedné z následujících skupin - nízkopříjmové osoby, rodiny s dětmi, osamělí lidé, těhotné ženy, senioři, lidé s postižením a lidé bez domova.

Legislativní základ pro sociální bydlení byl vytvořen již v 50. letech, přijetím dvou bytových zákonů. Tyto zákony zpřístupnily veřejné prostředky na výstavbu nájemních domů i soukromému sektoru. Majitel nemovitosti, který využil na její stavbu veřejné prostředky v rámci podpory sociálního bydlení, musel udržovat nízké nájemné a přijmout doporučeného nájemníka.

Více informací:

- >> [Zákon o správci bydlení a zákon o domácí kanceláři](#) (Bytový zákon)
- >> [Zákon k zajištění zamýšleného účelu sociálního bydlení](#) (zákon o vazbě na bydlení – WoBindG)
- >> [Zákon o podpoře sociálního bydlení](#) (zákon o podpoře bydlení – WoFG)
- >> [Zákon, kterým se mění první zákon o bydlení a druhý zákon o bydlení](#)
- >> [Zákon, kterým se mění druhý zákon o bydlení, další předpisy o bytové výstavbě a refundace dotací na stavební náklady](#)

Španělsko

Španělsko je zemí s nejmenším bytovým fondem pro sociální bydlení v rámci EU. Byl zde testován model Bydlení především a stal se součástí vládní strategie v oblasti pomoci lidem bez domova. Výlučné kompetence v oblasti sociálního bydlení a zásadní roli mají jednotlivé autonomie. Stát naopak definuje ochranná opatření, způsoby financování pro koupi, přidělení nebo výstavbu sociálního bydlení.

Hlavním kritériem pro vstup do systému sociálního bydlení je příjem. Podle této kategorie spadá do cílové skupiny 80 % domácností ve Španělsku. Prioritními skupinami jsou lidé se zdravotním postižením, mladé rodiny, které se osamostatňují, ženy zažívající genderové násilí, oběti terorismu či lidé postižení katastrofickými událostmi. Zákon myslí také na rodiny, které se rozpadly a je potřeba oběma stranám zajistit bydlení (pokud osoba nedluží na výživném, může vstoupit do systému sociálního bydlení), další osoby sociálně vyloučené či sociálním vyloučením ohrožené.

Ve Španělsku je velká rozmanitost poskytovatelů sociálního bydlení. Nejčastěji je sociální bydlení poskytováno místní samosprávou či jí zřizovanými společnostmi.

Více informací:

[>> Královský dekret](#), kterým se schvaluje nařízení o provinčním zdraví – BOE-A-1925-10411 24.10.1925

Slovensko

Sociální bydlení na Slovensku je realizováno v ubytovacích zařízeních a bytech, v nichž je hrazeno běžné nebo snížené nájemné. V rámci sociálního bydlení jsou na Slovensku využívány i sociální služby. Byl zvolen model Prostupného bydlení.

Odpovědnost za bytovou politiku mají **obce a města**. Stát koriguje a upravuje výstavbu sociálního bydlení a má normotvornou pravomoc.

Cílovou skupinou sociálního bydlení jsou **obyvatelé s nízkými příjmy**. Na národní úrovni je definován přístup k sociálnímu bydlení jen příjmovým kritériem. Dalšími kritérii a způsoby přidělování sociálního bydlení se jednotlivá města a obce liší.

Na Slovensku je sociální bydlení poskytováno **výhradně z veřejného sektoru**. Soukromý sektor není vůbec zapojen a neziskový sektor je zapojený ojediněle

Více informací:

[>> Zákon o dotáciách na rozvoj bývania a o sociálnom bývaní](#)

Irsko

Irsko patří k zemím s nejlepší kvalitou života. Sociální bydlení je určeno obyvatelům, kteří si nemohou dovolit vlastní či nájemní byt. Tento model je tedy poskytován jako přiměřené a důstojné bydlení nízkopříjmovým obyvatelům. V Irsku je uplatněn model Social Housing Support (podpora sociálního bydlení), jehož centrální vizí je, že každý bude mít přístup k bezpečnému a kvalitnímu bydlení za dostupnou cenu.

Sociální bydlení v Irsku je financováno veřejnými půjčkami a dotacemi.

Hlavním kritériem pro přístup k sociálnímu bydlení je příjem. Žadatel nesmí mít jiné možné bydlení a musí splňovat další sociální kritéria (míra ohrožení). Hlavním poskytovatelem sociálního bydlení jsou obce.

Historicky řešily otázky bydlení a nouze o bydlení spíše dobrovolnické organizace a hnutí. Roku 1983 byl představen zákon o osobách bez domova, který měl přinést zákonné právo na bydlení pro domácnosti bez domova. Zákon z roku 1988 zavedl právní pojem bezdomovectví. V roce 1991 byl představen Plán sociálního bydlení, který se promítl do zákona o bydlení z roku 1992.

Více informací:

>> [Vyhláška č.1118](#) o bydlení Severní Irsko z roku 1983

>> [Zákon o bydlení](#) z roku 1988

>> [Plán sociálního bydlení](#) Irsko 1990-2002

Nizozemsko

Zákon o bydlení v Nizozemí platí již od roku 1901, byl novelizován v roce 2015. Cílová skupina je v Nizozemí velmi široká, zhruba polovina obyvatelstva. Sociální bydlení má v kompetenci Ministerstvo vnitra ve spolupráci s královstvím. 30 % bytů v Nizozemí je vedeno jako sociální. Sociální byty se vyznačují regulovaným nájemným a jsou poskytovány bytovými asociacemi.

Bytových asociací je v zemi zhruba 350. Své prostředky mohou utrácet pouze za provoz a výstavbu/rekonstrukci svého bytového fondu, toto je zakotvené v legislativě.

Způsob poskytování sociálního bydlení je dojednáván každoročně mezi obcí, bytovou asociací a sdružením nájemníků. Pokud mezi stranami vznikne spor, řeší jej ministerstvo.

Samotné obce nemají žádné byty, ale určují, kde se bude stavět a k čemu pozemky budou sloužit.

Více informací:

[>> Zákon o bydlení z roku 1901](#)

[>> Aktuální zákon o bydlení](#)

[>> Ministerstvo vnitra a vztahů s královstvím](#)

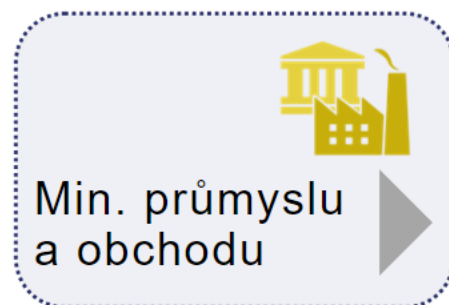
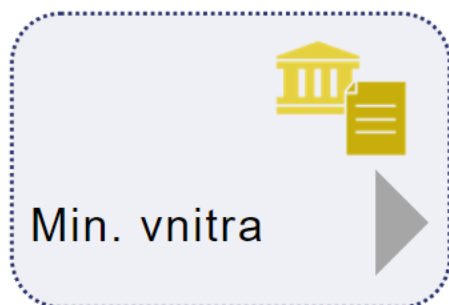
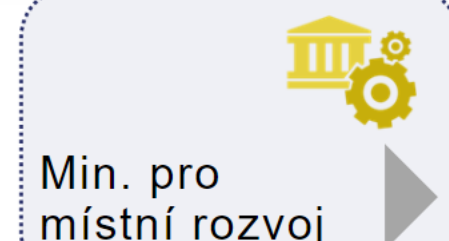
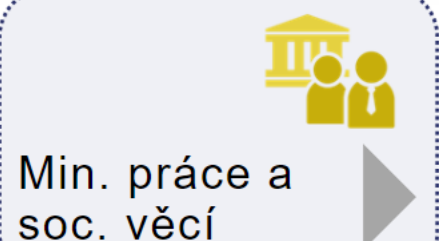
Sociální bydlení v ČR

Česká republika zatím nemá vytvořený svůj jednotný sociální systém podpory sociálního bydlení, ani zákon upravující sociální bydlení. Byla vytvořena a schválena vládní koncepce, která by měla zákonu o sociálním bydlení předcházet. Koncepcí sociálního bydlení, se kterou jste se již seznámili v modulu č. 1, bylo pověřeno Ministerstvo práce a sociálních věcí. Spolupracujícími ministerstvy se stalo Ministerstvo pro místní rozvoj a Ministerstvo pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu (zaniklo v roce 2017).

Ministerstva zapojená do sociálního bydlení jako ústřední orgány v ČR

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Mi

>> [Ministerstvo práce a sociálních věcí](#) je hlavním resortem ve vztahu k sociální politice, sociální práci, sociálním službám a sociálním dávkám, mezi které mimo jiné spadají i dávky na bydlení. Tyto agendy jsou klíčové pro fungování systému sociálního bydlení. MPSV vytváří metodiky pro jednotlivé agendy. Ze státního rozpočtu a prostředků ESF financuje provoz sociálních služeb, služeb pro rodiny s dětmi a seniory, a to bez ohledu na národnostní příslušnost. Služby jsou zaměřené i na osoby ohrožené na trhu práce sociálním vyloučením, sociálně vyloučené osoby. V rámci dotací jsou mimo jiné podporovány i neziskové organizace nabízející služby podporující rodičovské kompetence, osvětu, vzdělávání, právní, psychologické a sociální poradenství.

Ministerstvo financí

Mi

>> [Ministerstvo financí](#) alokuje finance jednak na výstavbu a renovaci bytového fondu a dále na rozšíření personálního zajištění agendy sociálního bydlení. Ministerstvo financí má kompetence v oblasti daňové politiky (daň z nemovitosti, rozpočtové určení daní, cenová problematika).

Ministerstvo spravedlnosti

Mi

>> [Ministerstvo spravedlnosti](#) je ústřední orgán, který má na starosti soudnictví, státní zastupitelství, probaci a mediaci, vězeňství. Zastupuje Českou republiku u Evropského soudu pro lidská práva při řešení porušování Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Ministerstvo pro místní rozvoj

Mi

>> [Ministerstvo pro místní rozvoj](#) má kompetence v oblasti politiky bydlení, rozvoji domovního a bytového fondu.

Koordinuje oblast zabezpečení bytové politiky.

Ministerstvo pro místní rozvoj vede seznam obcí, ve kterých od roku 2003 byly s pomocí dotace postaveny nájemní byty určené pro sociální bydlení. Dále vede aktualizované rubriky výkladů, komentářů a stanovisek k právním normám v bytové politice.

Do gesce Ministerstva pro místní rozvoj spadá také financování bydlení. Ministerstvo pro místní rozvoj přiděluje dotace či půjčky obcím i dalším subjektům na výstavbu, nákup či rekonstrukci nájemního bydlení, a to z prostředků evropských fondů i státního rozpočtu ČR.

Ministerstvo pro místní rozvoj je nadřízeným orgánem Agentury pro sociální začleňování, která je jedním z odborů tohoto ministerstva.

Ministerstvo vnitra

>> [Ministerstvo vnitra](#) je ústřední orgán pro správu vnitřních věcí státu, především veřejného pořádku a bezpečnosti. Ministerstvo plní koordinační funkci v oblasti výkonu veřejné správy (přenesené i samostatné působnosti obcí).

Ministerstvo vnitra také chrání práva občanů a v rámci sociálního bydlení je možno se na něj obrátit v případech, kdy by např. docházelo k diskriminaci jednotlivců či skupin obyvatelstva v procesu přidělování sociálních bytů.

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Mi

>> [Ministerstvo průmyslu a obchodu](#) je nadřízeným orgánem stavebních úřadů. Do gesce tohoto ministerstva spadá také energetická legislativa, řešení energetické chudoby, stejně jako Ministerstvo životního prostředí je Ministerstvo průmyslu a obchodu poskytovatelem podpory v oblasti úspory energií.

Ministerstvo životního prostředí

Mi

>> [Ministerstvo životního prostředí](#) se sociálního bydlení dotýká především v oblasti energetiky a odpadového hospodářství. Ve vztahu k jednotlivým domácnostem jde například o řešení otázky hospodaření s vodou, s odpady. Ve vztahu k obcím nebo poskytovatelům sociálního bydlení pak může Ministerstvo životního prostředí hrát roli jako poskytovatel dotací, například Program Nová zelená úsporám a Modernizační fond, které se zaměřují na úspory energií a na obnovitelné zdroje energie.

Ministerstvo životního prostředí také zaujímá významnou roli spolu s Ministerstvem obchodu a průmyslu v oblasti řešení energetické chudoby. Jedná se zejména o chybějící přístup k elektřině a vhodným zdrojům vytápění.

Procvičení

Přiřadte k jednotlivým ministerstvům jejich hlavní úlohu v systému sociálního bydlení v ČR.

Ministerstvo práce a sociálních věcí

Metodický orgán pro soc. práci

Ministerstvo financí

Alokace finančních zdrojů na výstavbu
a renovace bytového fondu

Ministerstvo pro místní rozvoj

Bytová politika a bytový fond

Instituce/aktéři zapojení do systému sociálního bydlení v ČR

Důležitost sociální práce v sociálním bydlení již byla zmíněna v Modulu 1.

Obce

Obce jsou základní územní samosprávné celky, které mají na území svého správního obvodu koordinovat poskytování sociálních služeb a činnosti sociální práce vedoucí k zlepšení sociální situace obyvatel.

Nejdůležitější agendy obce spadající do oblasti sociálního bydlení:

- agenda sociální práce se zaměřuje např.: na podporu seniorů, zdravotně postižených osob, nebo osob sociálně vyloučených. V přenesené působnosti obce také zajišťují sociálně-právní ochranu dětí,
- v rámci bytové agendy spravují bytový fond dané obce, např.: rozhodují o podmínkách pronájmu, vedou pořadníky na byty,
- stavební úřad vykonává soustavný dozor nad dodržováním veřejného zájmu tak, aby stavba byla prováděna v souladu s jeho rozhodnutím, stavba byla provozována jen k povoleným účelům, stavba neohrožovala život a zdraví osob nebo zvířat, bezpečnost, životní prostředí.

Více informací o obcích a jejich kompetencích se dozvíte v modulu č. 3.

Krajské úřady

Krajské úřady zajišťují na území svého správního obvodu koordinaci, metodiku a financování v klíčových agendách sociální práce. Toto by mělo vést k zlepšování nepříznivé sociální situace a sociálnímu začleňování.

Dále např. reprezentují státní správu na úseku územního plánování a stavebního řádu či poskytují dotace v oblasti bydlení.

Úřad práce ČR

Úřad práce ČR tvoří generální ředitelství, krajské pobočky a pobočka pro hlavní město Prahu. Součástí krajských poboček jsou kontaktní pracoviště.

Generální ředitelství má především řídicí, kontrolní a metodickou činnost.

Krajské pobočky zajišťují spolupráci mezi jednotlivými kontaktními pracovišti, monitorují a vyhodnocují situaci na trhu práce, zprostředkovávají zaměstnání uchazečům a zájemcům o zaměstnání, zajišťují poradenskou činnost v oblasti zaměstnání a zajišťují rekvalifikace uchazečům a zájemcům o zaměstnání. Dále zajišťují výplatu nepojistných dávek, podpor v nezaměstnanosti a při rekvalifikaci, spravují rovněž agendu pěstounských dávek.

Kontaktní pracoviště plní úkoly v oblasti:

- zprostředkování zaměstnání, evidence uchazečů a zájemců o zaměstnání,
- nepojistných sociálních dávek správního orgánu prvního stupně dle zákona o státní sociální podpoře, zákona o pomoci v hmotné nouzi, zákona o sociálních službách, zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením a zákona o sociálně-právní ochraně dětí,
- dále mimo jiné zpracovává řádné i mimořádné výplaty dávek, rozhoduje ve správním řízení o přiznání příslušných dávek, podpory v nezaměstnanosti, při rekvalifikaci a o jejich výši.

Sociální služby a neziskové organizace

Sociální služby vymezuje zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Poskytovatelem sociální služby může být při splnění podmínek stanovených zákonem:

- územní samosprávný celek a jím zřízené právnické osoby,
- další právnické osoby,
- fyzické osoby,
- ministerstvo a jím zřízené organizační složky státu,
- státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami.

Sociální služby tvoří síť podpory sociálního bydlení a prostřednictvím sociálních pracovníků řeší nepříznivou životní situaci klientů a podporují začleňování do společnosti. Sociální služby zahrnují sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Neziskové organizace mohou mít právní formu:

- spolku,
- ústavu (tato forma nahradila dřívější obecně prospěšnou společnost),
- obecně prospěšné společnosti,
- nadace a nadačního fondu,
- náboženské společnosti.

Další instituce

Komerční
subjekty

Policie ČR
a Městská policie

Zdravotnická
zařízení

Ombudsman

Komerční subjekty

Da

V systému sociálního bydlení při poskytování bytů a nemovitostí působí vedle obcí i soukromé fyzické osoby a podnikající fyzické nebo právnické osoby. Může se jednat např. o bytová družstva, realitní agentury, developerské společnosti, banky poskytující hypotéky apod.

Majitelé bytů mohou být sami pronajímatelem nebo spolupracovat s neziskovou organizací, která bude byty dále pronajímat v podobě sociálního bydlení.

Policie ČR a Městská policie

Da

Jedním z úkolů Policie ČR je chránit bezpečnost osob, majetku a veřejný pořádek. Policie je také pověřena vést dle trestního řádu veškeré úkony, které vedou ke zjištění, zda došlo k trestnému činu. Policie je nejčastěji první instituce, kterou občané využijí při řešení sporů a incidentů v oblasti sousedských vztahů, vztahů majitelů nemovitostí s nájemníky či podnájemníky v nemovitosti. Dále pak policie řeší domácí násilí v rodinách.

Městská policie má díky své terénní práci přehled o lidech bez domova. V rámci preventivních činností může tyto osoby propojovat s místními sociálními službami.

V některých obcích jsou také využíváni Asistenti prevence kriminality či Domovníci - preventisté. Ti nepředstavují represivní složku, ale mohou se účinně podílet na zvýšení bezpečnosti a zlepšení atmosféry v sousedství.

Zdravotnická zařízení

Da V případě sociálního bydlení zdravotní služby plní dvě důležité funkce:

- Sociální pracovník zaměstnaný ve zdravotnickém zařízení může předejít nepříznivé sociální situaci u pacienta, který při propuštění z nemocnice nemá zajištěno bydlení. Včasná intervence pak předchází situacím, kdy se člověk ocitne bez prostředků na ulici.
- Sociální pracovník může pomoci uživateli sociálního bydlení pomoci zprostředkovat službu Domácí zdravotní péče, která poskytuje zdravotní úkony přímo v domácnosti klienta.

Veřejný ochránce práv – ombudsman

Da

Ombudsman je mimosoudní kontrolní orgán, který na základě stížností jednotlivců kontroluje jednání veřejné správy.

Veřejný ochránce práv chrání osoby před takovým jednáním veřejné správy, které je v rozporu s právy občana nebo je v rozporu s principy právního státu, a dále při nečinnosti úřadu či jiné instituce. Ombudsman provádí návštěvy v institucích jako jsou např. školská zařízení, sociální služby, léčebny dlouhodobě nemocných, usiluje o respektování základních práv, ochranu před diskriminací a špatným či nerovným zacházením.

V oblasti bydlení se mimo jiné zabývá dodržováním rovného přístupu ze strany obcí i soukromých vlastníků a navrhuje doporučení ke zmírnění bytové nouze.

Shrnutí kapitoly 1

V této kapitole jste se seznámili s významnými mezinárodními dokumenty Rady Evropy a OSN, které souvisí se sociálním bydlením. Česká republika tyto dokumenty podepsala a ratifikovala, a tudíž by se měly promítat i do českého právního řádu.

Dále jste se dozvěděli, jaké různé systémy sociálního bydlení užívají vybrané evropské státy, většina z nich má sociální bydlení legislativně ukotvené. V českém kontextu jste měli možnost seznámit se s hlavní úlohou některých ministerstev a dalších aktérů zapojených do řešení sociálního bydlení.

2 Zákony

V této kapitole se dozvíte, zda a jak je českým právním systémem definováno právo na bydlení a co tvoří právní základ pro vytváření systému sociálního bydlení.

Seznámíte se s nejdůležitějšími dokumenty a právními předpisy, které ovlivňují rozvoj sociálního bydlení v ČR.

Právo na přiměřenou životní úroveň

Právo na přiměřenou životní úroveň není ukotveno v zákonech přijatých Parlamentem ČR, ale odvozuje se od ratifikovaných mezinárodních smluv na základě článku 10 Ústavy České republiky: „Vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, **jsou součástí právního řádu.**” To potvrzuje i >> Nález Ústavního soudu č. 231/2000 Sb.

U práva na přiměřenou životní úroveň to pak je především:

- **Všeobecná deklarace lidských práv**, která ve svém čl. 25 deklaruje právo každého „na takovou životní úroveň, která zajistí jeho zdraví a blaho i zdraví a blaho jeho rodiny, včetně potravy, ošacení, bydlení, lékařské péče a nezbytných sociálních služeb“.
- **Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech** ve svém čl. 11. říká: „Státy uznávají právo každého jednotlivce na přiměřenou životní úroveň pro něj a jeho rodinu, zahrnující v to dostatečnou výživu, šatstvo, byt a na neustálé zvyšování životních podmínek.“

Mezi prvky přiměřené životní úrovně lze zahrnout i bydlení.

Právo na bydlení

V českém právní řádu nenajdeme definici práva na bydlení, je nepřímo popsáno pod právem na přiměřenou životní úroveň.

Legislativa ukládá také **obcím** povinnost pečovat, vytvářet podmínky a uspokojovat potřeby svých občanů v oblasti bydlení (§ 35, odst. 2 zákona o obcích).

Povinností obcí se podrobněji věnuje modul č. 3.

Právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu

Čl. 16 Evropské sociální charty zajišťuje právo rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu.

Členské státy Rady Evropy se zavazují podporovat ekonomickou, právní a sociální ochranu rodinného života takovými prostředky, jako jsou rodinné dávky, daňová opatření, **poskytování bydlení pro rodiny**, dávky novomanželům a jinými vhodnými prostředky.

Ochraně a pomoci osobám bez domova v oblasti bydlení se věnuje také >>Evropský pilíř sociálních práv z roku 2019. Ačkoliv nejde o právně závazný dokument, ČR se přihlásila k postupnému plnění jeho zásad.

Právní předpisy a dokumenty související se sociálním bydlením

V právním řádu České republiky existuje několik zákonů souvisejících se sociálním bydlením. Na následujících stránkách vám budou krátce představeny tyto zákony:

- zákon o sociálních službách,
- zákon o obcích,
- zákon o životním a existenčním minimu,
- zákon o hmotné nouzi,
- zákon o státní sociální podpoře,
- občanský zákoník.

Před výkladem jednotlivých zákonů znovu zmíníme Koncepti sociálního bydlení ČR 2015-2025.

Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025

S Koncepcí sociálního bydlení jste se seznámili již v modulu č. 1, ale opakovaně se k němu vracíme jako k jedinému zásadnímu vládnímu dokumentu ČR spojenému se sociálním bydlením.

Koncepce sociálního bydlení ČR 2015-2025 se skládá ze tří částí, a to z úvodu do problematiky sociálního bydlení, návrhů strategických cílů a části analytické. Koncepce je živým dokumentem, který zohledňuje získaná aktuální data a výsledky analýz.

Zákon o sociálních službách

Tento >> zákon definuje jednotlivé pojmy, okruh oprávněných osob, druhy sociálních služeb, základní činnosti sociálních služeb, podmínky poskytování služeb a předpoklady pro výkon povolání sociálního pracovníka.

Zákon dále upravuje podmínky nároku a využití Příspěvků na péči, určuje podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, myslí také na kontrolní mechanismy poskytování sociálních služeb.

Základní podstatou je rovný přístup k uživatelům sociálních služeb a sjednocení podmínek pro poskytovatele sociálních služeb tak, aby byla vždy zachována minimální úroveň kvality poskytovaných služeb. Přitom nejvýznamnější zásadou je zachování lidské důstojnosti a individuální nastavení pomoci.

Zákon o obcích

>> Obec je základním samosprávným celkem, společenstvím občanů, tvoří územní celek vymezený hranicí obce. Je veřejnoprávní korporací vystupující navenek svým jménem a nese odpovědnost za své jednání.

Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů ve své samostatné působnosti, ale i přenesené státní moci. Do samostatné působnosti mohou zasahovat státní orgány a orgány krajů.

Každá část území České republiky je územím nějaké obce, kdy jedna obec může mít jedno nebo více katastrálních území.

„... Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.”

Více se o tomto zákoně dozvíte v modulu č. 3.

Procvičení

Přiřadte k dokumentům odpovídající obsah:

Koncepce sociálního bydlení ČR

Návrhy a strategické cíle sociálního bydlení

Zákon o sociálních službách

Řešení nepříznivých životních situací

Zákon o obcích

Uspokojení potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví

Zákon o životním a existenčním minimu

Životní minimum

= minimální hranice peněžitých příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních potřeb

- Jednotlivec 3 860,- Kč (osoba, která není společně posuzována s dalšími osobami)
- Částky životního minima u společně posuzovaných osob se stanoví podle pořadí osob v okruhu (podle věku) a věku nezaopatřených dětí

Existenční minimum

= minimální hranice příjmu osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy ostatních základních osobních potřeb na úrovni přežití

- 2 490,- Kč na osobu (nestanovuje se u dítěte, starobního důchodce, invalidního důchodce v 2. a 3. stupni)

Hlavní využití životního a existenčního minima je v zákoně č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v zákoně č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (jako kritérium nároku na zvýšení příspěvku na péči ve stanovených případech). Životní minimum plní rozhodující úlohu při posuzování hmotné nouze.

Více se můžete dozvědět v [>> zákonu o životním a existenčním minimu](#)

Životní minimum ani existenční minimum nezahrnuje nezbytné náklady na bydlení; poskytování pomoci k zajištění úhrady nezbytných nákladů na bydlení stanoví zvláštní právní předpisy.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi

Zabezpečení základních životních podmínek je prováděno prostřednictvím zákona o pomoci v hmotné nouzi. Zákon definuje osoby v hmotné nouzi a dávky, na které má osoba v hmotné nouzi nárok.

Osoba je v hmotné nouzi (pokud její příjem a příjem společně posuzovaných osob)

- po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí,
- dosahuje sám nebo spolu s příspěvkem na živobytí, ale nepostačuje k zabezpečení odůvodněných nákladů na bydlení a služeb s bydlením souvisejících,
- nesplňuje předchozí, ale s ohledem na její příjmy, celkovým sociálním a majetkovým poměrům jí hrozí vážná újma na zdraví,

- osobu postihla vážná mimořádná událost a její celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že neumožňují překonat nepříznivou situaci vlastními silami.

Rozlišujeme tyto dávky (podrobněji se jim věnuje modul č. 5):

- příspěvek na živobytí,
- doplatek na bydlení,
- mimořádná okamžitá pomoc.

Více se můžete dozvědět v [zákonech o pomoci v hmotné nouzi](#)

Zákon o státní sociální podpoře

Zákon definuje dávky, na které lidé mají nárok. Tyto dávky jsou užívané šířeji, nezajišťují holé přežití jako dávky hmotné nouze, ale mají vypomáhat v různých sociálních situacích.

Dávky státní sociální podpory

- Dávky závislé na výši příjmu:
 - přídavek na dítě,
 - příspěvek na bydlení,
 - porodné.
- Dávky, které nejsou závislé na příjmu:
 - rodičovský příspěvek,
 - pohřebné.

Více se můžete dozvědět v [zákonech o státní sociální podpoře](#)

Občanský zákoník

Tento zákon upravuje práva a povinnosti osob v otázce soukromého práva. Definuje obecné normy, rodinné právo a majetková práva. Pro oblast sociálního bydlení jsou zde nejzásadnější paragrafy definující práva a povinnosti účastníků nájemní smlouvy.

Těmto ustanovením se detailněji věnuje modul č. 4.

Procvičení

Přiřadte, co k sobě patří:

Minimální hranice peněžitých příjmů fyzických osob k zajištění výživy a ostatních základních potřeb

Minimální hranice příjmu osob, která se považuje za nezbytnou k zajištění výživy ostatních základních osobních potřeb na úrovni přežití

Doplatek na bydlení

Příspěvek na bydlení

Životní minimum

Existenční minimum

Dávky hmotné nouze

Dávky státní soc. podpory

Shrnutí kapitoly 2

V této kapitole jste se seznámili s právními předpisy tematizujícími v určité míře otázku bydlení. Dozvěděli jste se o právu na přiměřenou životní úroveň a o právu rodiny na sociální, právní a hospodářskou ochranu. Tato práva jsou ukotvena v mezinárodních dokumentech a pro český právní řád jsou závazná.

Dále jsou v kapitole popsány důležité zákony, které souvisejí se sociálním bydlením.

